

ทำอย่างไรดีกับการตีมูลค่าของสังคัม

วารกรณ์ สมบัติเทศ

สถาปนาวินิจฉัยคณพลเกษตรธุรกิจ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

Varakorn@dpu.ac.th

ท ุครั้งเมื่อใกล้สงกรานต์ ประเด็นอุบัติเหตุทางรถยนต์อันเกิดจากเมาสุราก็จะเป็นเรื่องสำคัญขึ้นมา ภาครัฐปรารถนาที่จะทำให้ตัวเลขผู้ตายและบาดเจ็บลดน้อยลง แต่ก็ยังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควรสักปี มีความเป็นไปได้มากว่าเป็นเพราะสังคัมของเราขาดความรู้ในเรื่องพฤติกรรมกรรมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ดังนั้นนโยบายที่คิดว่าได้ผลจึงกลับเป็นกระสุนดันไป

เมื่อปลายเดือนมีนาคม 2548 นักวิจัยทีมหนึ่งจากคณะเศรษฐศาสตร์ ธรรมศาสตร์ นำโดย ดร.นิพนธ์ พัวพงศกร นักเศรษฐศาสตร์และนักวิจัยผู้มีความสามารถและมีความซื่อสัตย์ต่อวิชาชีพอย่างน่าชื่นชม ได้เสนอผลงานต่อเวทีนโยบายสาธารณะอย่างน่าสนใจ ผมขอยกบางประเด็นมาขยายความ คณะผู้วิจัย (ประกอบด้วยหัวหน้าทีมและ ดร.สิทธิศักดิ์ สีสานนท์ ดร.สมชาย สุทธิศิริกุล ดร.เอี่ยมพร ตาสีตา จากธรรมศาสตร์ นายเศก เมฆาสุวารีรักษ์ และนายสมเกียรติ เรืองจันทร์ จากสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย) ใช้เครื่องมือ และทฤษฎีการวิเคราะห์เชิงพรรณนา โดยใช้ข้อมูลระดับชาติและข้อมูลการสำรวจผู้บริโภค 1,295 คน จาก 5 จังหวัดใน 4 ภาค ระยะเวลาสำรวจคือ ตุลาคม-พฤศจิกายน 2547

ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสุราโดยทั่วไป ทีมวิจัยพบว่า

(1) ปริมาณการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของคนไทยต่อหัวสูงขึ้นเรื่อยๆ อันเป็นผลจากการที่ผู้บริโภคมีรายได้น่าขึ้น ราคาเครื่องดื่มลดลงอย่างต่อเนื่องอันเป็นผลมาจากการแข่งขันด้านราคาของผู้ผลิต

(2) ผู้ดื่มมีการทดแทนกันระหว่างสุรา 5 ประเภท (สุราสี สุราขาว เบียร์ สุราน้ำเข้า ไวน์) สูง ถ้าราคาของสุราใดสูงก็จะบริโภคสุราชนิดอื่นทดแทน ดังนั้น ถ้าจะใช้มาตรการภาษีเพื่อลดการบริโภคต้องเพิ่มภาษีสุราทุกประเภทพร้อมกัน

(3) การรณรงค์โดยภาครัฐบาลและองค์กรต่างๆ เช่น เมาไม่ขับ งดเหล้าเข้าพรรษา ฯลฯ ไม่ทำให้ปริมาณการบริโภคต่อหัวลดลง แต่อาจมีผลในการลดอุบัติเหตุอยู่บ้าง

(4) นโยบายจำกัดหรือห้ามการโฆษณาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในประเทศไม่มีผลต่อการลดความต้องการบริโภค ยกเว้นในกรณีของเครื่องดื่มนำเข้าเท่านั้น

(5) การรณรงค์ประชาสัมพันธ์ที่ผู้บริโภคคิดว่าเป็นผลก็คือ การเน้นถึงผลกระทบต่อคนที่รัก และสถาบันครอบครัว ในเรื่องพฤติกรรมของการบริโภคสุรา ทีมงานวิจัยพบว่า

(1) สาเหตุสำคัญที่สุดของการดื่มสุราครั้งแรกคือเพื่อนชักชวน ความจำเป็นในการเข้าสังคม และอยากทดลองด้วยตนเอง

(2) จากข้อมูลกลุ่มตัวอย่าง คนไทยดื่มสุราเฉลี่ย 7 ครั้งต่อเดือน ใช้เงินซื้อสุราเฉลี่ยเดือนละ 1,063 บาท หรือร้อยละ 12 ของรายได้เฉลี่ยต่อหัว คนกรุงเทพฯ มีค่าใช้จ่ายสุราสูงสุด

เฉลี่ยเดือนละ 1,354 บาทต่อเดือน

(3) การหาซื้อสุราเป็นเรื่องที่สะดวกมาก เพราะร้านอยู่ใกล้บ้าน โดยเฉลี่ยผู้ซื้อใช้เวลาเพียง 7.5 นาที (อีสานใช้เวลาน้อยที่สุดเพียง 5.8 นาที เพราะในหมู่บ้านมีร้านค้าหลายร้าน)

(4) ปัจจัยสำคัญที่สุดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจดื่มสุราคือจำนวนสมาชิกที่ดื่มสุราในครอบครัว (ยังมีคนดื่มกันมาก ยังมีอิทธิพลมาก)

(5) ในเรื่องความถี่ในการดื่ม ผู้มีการศึกษาสูง ผู้ดื่มเบียร์ และไวน์จะดื่มบ่อยครั้งกว่าผู้ดื่มสุราสี สุราขาว เหล้าขาวที่ผลิตในประเทศ ส่วนรายได้ไม่ใช้ตัวกำหนดความถี่ในการดื่ม

ที่น่าสนใจก็คือหากอยู่ใกล้ร้านจำหน่าย หรือร้านอาหาร บาร์ ความถี่จะสูงขึ้น

ค ณะผู้วิจัยกล่าวว่าในช่วงเวลา 30 ปีที่ผ่านมา แนวคิดของรัฐบาลต่างประเทศเกี่ยวกับ “การควบคุมปริมาณการบริโภค” ที่มีมาแต่ดั้งเดิม ได้เปลี่ยนไปเป็น “การลดความเสียหายที่เกิดจากการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์” เนื่องจากแนวคิดเดิมมิได้คำนึงถึงพฤติกรรมของคน ไม่แยกแยะการบริโภคที่ก่อและไม่ก่อความเสียหาย ไม่คำนึงถึงเรื่องวัฒนธรรมและสิทธิในการเลือกของบุคคล

แนวคิดใหม่ที่มุ่งลดความเสียหายนั้นครอบคลุมทั้งการป้องกันผลเสีย การบำบัด และการปกป้องบุคคลและสังคมจากการบริโภคซึ่งเป็นที่ประจักษ์ว่าได้ผลมากกว่าแนวคิดเดิม เพราะสอดคล้องกับโลกแห่งความเป็นจริง (เมื่อห้ามมันไม่ได้ก็พยายามลดความเสียหาย) แนวทางการแก้ไขใช้ 5 มาตรการหลักคือ

(ก) การเข้าถึง (การซื้อ) ด้วยวิธีการด้านราคาและภาษี (จำกัดอายุ/สถานที่ที่ซื้อขาย)

(ข) ให้ความรู้สาธารณะและเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการบริโภคสุรา

(ค) จำกัดเนื้อหาการโฆษณาผ่านสื่อ

(ง) เข้มงวดมาตรการดื่มและขับรถ (ลดอัตราแอลกอฮอล์ในเลือดของผู้ขับเพื่อลงโทษได้ง่ายขึ้น)

และ (จ) บำบัดรักษาผู้ดื่มสุรา

การดำเนินการในบ้านเราที่ได้ผลอยู่แล้วควรดำเนินการต่อไป ได้แก่

(1) บังคับการใช้กฎหมาย พ.ร.บ.จราจรทางบกในเรื่องห้ามคนเมาสุราขับรถให้เข้มข้นขึ้น เช่น มีการตั้งด่านตรวจคนเมาสุราขับรถด้วยเครื่องมือตรวจวัดที่ทันสมัยอย่างกว้างขวางออก พ.ร.บ.คุ้มครองเด็กที่ไม่ให้มีการจำหน่ายสุรากับเด็กอายุต่ำกว่า 18 ปี ห้ามจำหน่ายสุราใกล้สถานศึกษา และวัด ห้ามโฆษณาสุราทางสื่อโทรทัศน์ในบางช่วงเวลา

(2) การรณรงค์ต่างๆ ให้เห็นผลเสียของสุรา ตลอดจนขึ้นน้ำไม่ให้ขับรถเมื่อ ดื่มสุรา ฯลฯ

ข้อเสนอเพิ่มเติมของคณะผู้วิจัย ได้แก่

(1) รัฐควรรู้จักภาษีสรรพสามิตสุราทุกประเภทพร้อมกันเพื่อทำให้สุราแพงขึ้นเพื่อจะได้บริโภคน้อยลง

(2) ตรวจจับแอลกอฮอล์ในลมหายใจผู้ขับขี่โดยเน้นตรวจสอบใกล้สถานบันเทิง และขยายเวลาการตรวจในช่วงหัวค่ำ (20.00-22.00 น.) และลดระดับแอลกอฮอล์ในลมหายใจ

สำหรับเยาวชน (อายุไม่เกิน 25 ปี) ให้ต่ำกว่าผู้ใหญ่พร้อมกับ
เพิ่มค่าปรับผู้กระทำผิด ให้ทำงานบริการสังคม และประกาศ
ชื่อในสื่อสาธารณะ

(3) กำหนดเขตที่อยู่อาศัยปลอดบันเทิง และเขตสถาน
บันเทิงอย่างมีหลักเกณฑ์ พร้อมเข้มงวดในการออกใบ
อนุญาตสถานบันเทิงและร้านค้าสุรา (ปัจจุบันกรมสรรพ
สามิตมีบริการ one-stop-service แก่ผู้ผลิตและผู้ขออนุญาต
ขายปลีกสุรา กล่าวคือร้านค้าที่ขออนุญาตขายสุรา
สามารถดำเนินการได้เสร็จใน 1 วัน)

(4) เก็บภาษีธุรกิจพิเศษสถานบันเทิงและเพิ่มค่าธรรมเนียม
จำหน่ายสุรา

(5) สร้างกลไกตรวจสอบร้านจำหน่ายสุราให้ปฏิบัติตาม
กฎหมาย โดยอาศัยภาคประชาสังคมและมีการจัดทำประวัติ
ร้านค้าที่ทำผิดกฎหมาย

(6) บังคับให้บริษัทผู้ผลิตและขายสุราต้องใช้เวลาและ
พื้นที่โฆษณาให้แก่สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ
(สสส.) เช่น หากซื้อโฆษณาสินค้า 1 นาที ต้องจ่ายเงิน
เป็นเวลาให้ สสส. 1 นาที เช่นกัน เพื่อลดต้นทุนทางสังคมที่อาจ
เกิดขึ้นจากการบริโภคเพิ่มขึ้นเพราะการโฆษณา

(7) สสส.ควรสนับสนุนให้มีการรายงานสถานการณ์บริโภค
สุราในระดับชาติ ท้องถิ่น พร้อมทั้งให้ท้องถิ่นร่วมกันคิดหาวิธีลด
ผลเสียหายจากการดื่มสุราในชุมชน รวมทั้งสนับสนุนให้
ประชาชนทำกิจกรรมอันทดแทนการดื่มสุรา

ทหากใช้ผลงานวิจัยจากการศึกษานี้เพื่อลดสถิติอุบัติเหตุ
ในช่วงสงกรานต์นี้ จะต้องพยายามลดความสะตอกใน
การซื้อหา (ห้ามขายริมถนน บังคับการใช้กฎหมายเรื่องค่าขาย
เข้มข้น) ตรวจจับแอลกอฮอล์ในเลือดอย่างเข้มงวด โดยเฉพาะ
บนถนนหลวงตั้งแต่หัวค่ำ บังคับใช้กฎหมายในเรื่องการบริโภค
สุราในรถและในสถานที่สาธารณะที่ไม่ได้รับอนุญาต

คณะผู้บริโภคได้ประเมินว่ามีความเสียหายจากการดื่มสุรา
มูลค่า 13,000-33,653 ล้านบาทต่อปี ในมูลค่านี้ร้อยละ 38
เป็นต้นทุนส่วนบุคคลจากการดื่มสุรา ได้แก่ การเจ็บป่วยจาก
โรค ซึ่งประกอบด้วยค่าใช้จ่ายในการบำบัดรักษาโรค ต้นทุน
เวลาในการบำบัดและขาดงาน และมูลค่าการสูญเสียชีวิตจาก
การเจ็บป่วย ส่วนอีกร้อยละ 62 เป็นต้นทุนต่อสังคมจากการดื่ม
สุรา การตายและบาดเจ็บจากอุบัติเหตุของบุคคลต่างๆ ที่เกิด
จากบุคคลผู้ดื่มสุรา ซึ่งประกอบด้วยมูลค่าการสูญเสียชีวิตและ
บาดเจ็บจากอุบัติเหตุทางจราจรที่มาจาก การดื่ม มูลค่าการ
รักษาอุบัติเหตุและมูลค่าการสูญเสียรายได้จากการรักษา
พยาบาลอุบัติเหตุ

ถ้าสามารถคิดมูลค่าน้ำตาของครอบครัว และผลเสียต่อ
จิตใจและชีวิตของคนในครอบครัวอันเกิดจากการดื่มสุราได้
ตัวเลขนี้เมื่อนำไปรวมกับความเสียหายข้างต้นแล้วต้องมาก
กว่าหมื่นๆ ล้านบาทอย่างแน่นอน

แอลกอฮอล์ทำร้ายตับได้ฉับไค น้ำตาที่เกิดจากผลของ
แอลกอฮอล์ที่บ้นทอนหัวใจที่ปรารถนาจะมีชีวิตอยู่บนโลกนี้อย่าง
มีความสุขนั้นนั้น